
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција   Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО
FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ   ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип   Штип   Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција

Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип   Штип   Stip

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821(062)
811(062)
316.7(062)
37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (3 ; 2018 ; Штип)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Трета меѓународна научна конференција, 26-27 април 2018, Штип = Филологија, култура и образование : сборник статей / Третья международная научная конференция, 26-27 апреля 2018, Штип = Philology, culture and education : conference proceedings / Third International Scientific Conference, 26-27 April 2018, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2018

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 737 стр. , табели, граф. прикази. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.12.2018. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-593-9

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)
Образование - Собири

COBISS.MK-ID 109270026

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татјана А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓергиевска (Македонија)
Мария Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стояновска-Иванова (Македонија)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софья Заболотная (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Биљана Мариќ (Боснија и Херцеговина)
Душко Певуља (Боснија и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италија)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Майкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Србија)
Селена Станкович (Србија)
Тамара Валчич-Булич (Србија)
Ахмед Гюншен (Турција)
Неджати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турција)
Карин Рукэ-Брутэн (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Ученый секретарь

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техническое редактирование

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адрес организационог комитета

Универзитет им. Гоце Делчева – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежски државни универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-сајт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalişkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Marica Tasevska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar – CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN MACEDONIA	13
2. Angelovska Irena – MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION- OPPORTUNITIES, ACHIEVEMENTS, IMPROVEMENTS	21
3. Асимопулос Панаџис – НЮАНСЫ НИЦШЕАНСКОГО НИГИЛИЗМА В ФЁДОРЕ ДОСТОЕВСКОМ: «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» И «БЕСЬ»	33
4. Балек Тијана – АКЦИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ФРАЗЕМА С КОМПОНЕНТАМА НЕБО И ЗЕМЉА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КВАЛИФИКАЦИЈА ЉУДСКИХ ОСОБИНА И СИТУАЦИЈА	45
5. Бужаровска Елени – ПРИМАРНОСТА НА СЕМАНТИЧКИОТ ПРИОД ВО АНАЛИЗАТА НА ГЛАГОЛИТЕ	53
6. Величковска Родна – ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ).....	65
7. Веселиновска Снежана Ставрева – СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ	75
8. Гладышева Светлана Николаевна – БЕЛАЯ АРМИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ А. И. КУПРИНА, И. С. ШМЕЛЕВА И Р. Б. ГУЛЯ	87
9. Голаков Костадин, Ниами Емил – СТИЛОТ НА ПРЕВОДОТ НА ДРАМАТА НА А. П. ЧЕХОВ „ВИШНОВАТА ГРАДИНА“ ОД МАРИЈА НАЈЧЕВСКА-СИДОРОВСКА.....	95
10. Грачева, Жанна – ПОХВАЛА, КОМПЛИМЕНТ И ЛЕСТЬ КАК РЕЧЕВОЈ АКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА В. НАБОКОВА)	103
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО	109
12. Грујовска Сашка – ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	119
13. Денкова Јованка – КЕРОЛОВСКАТА ФАНТАСТИКА НА ЈАН ЛАРИ	127
14. Денковска Милица – ПАТУВАЊЕТО КАКО ИСТРАЖУВАЧКИ КОНЦЕПТ ВО КНИЖЕВНИТЕ СТУДИИ.....	139
15. Деревская Евгения – ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ОТНОШЕНИЮ К ТРУДУ (ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)	149
16. Дџгтева Ярославна – ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД В РОМАНЕ «ИДИОТ» Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО	155
17. Димитриева-Ѓорѓиевска Марина – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС	161

18. Димова Марија Ѓорѓиева – (ИНТЕР)ТЕКСТУАЛНИ ТРАНСМИГРАЦИИ	169
19. Донеv Драган, Крстева Марија – ПОТРЕБАТА ОД ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ	179
20. Ѓорѓиевска Ева – СЕМИОТИКАТА НА „ПРАШКИТЕ ГРОБИШТА“ ОД УМБЕРТО ЕКО	185
21. Erol Çalişkan, Şerife Seher – AN EXAMPLE TO THEATRICAL VILLAGE PLAYS FROM THE BOLU REGION: HASAN PLAY	195
22. Žigić Vesna - SOCIAL NETWORKS AND EDUCATION OF THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED STUDENTS	203
23. Ivanovska Lela – THE ROLE OF METACOGNITIVE LISTENING STRATEGIES IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	213
24. Jugreva Marija – LEXICAL PROCESSING: MODELS OF WORD RECOGNITION	221
25. Караниколова-Чочоровска Луси – ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РАСКАЗОТ „СТАРИТЕ ДНИ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ	229
26. Кирова Снежана, Кузмановска Драгана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО БРОЕВИ ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	237
27. Kitanovska–Kimovska Sonja, Neshkovska Silvana – HANDLING OF CULTURE-SPECIFIC TERMS IN TRANSLATION	247
28. Ковачева Лидија – СИМБОЛИКАТА НА РОЗАТА ВО РИМСКИТЕ ПРАЗНИЦИ И ПОГРЕБНИТЕ ОБИЧАИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ТРАДИЦИЈА	259
29. Kovačević Maја – COMPOUNDS IN THE SERBIAN ENGINEERING DISCOURSE	267
30. Кожинкова Весна – КУЛТУРНИОТ И ЕТНИЧКИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЕГЕЈСКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ РОМАН	275
31. Коцева Ана – A CROSS-CULTURAL STUDY OF COMPLAINT STRATEGIES BY MACEDONIAN AND AMERICAN HIGH-SCHOOL STUDENTS	287
32. Коцева Весна, Тодорова Марија – КРЕИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СО СТРУКТУРИРАН ИНПУТ ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	293
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана – РАЗВОЈОТ НА КУЛТУРАТА ПОД ВЛИЈАНИЕТО НА КОМУНИКАЦИОНИТЕ МЕДИУМИ	301
34. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – КОЛОКАЦИИТЕ КАКО НЕИДИОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	309
35. Кусевска Марија, Ивановска Билјана, Даскаловска Нина – УЛОГАТА НА ЕМПИРИСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ЗА РАЗВИВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	317
36. Kyrchanoff Maksym W. – NON-ACADEMIC FORMS OF CONSTRUCTIVISM IN FOLK HISTORICAL IMAGINATIONS IN MACEDONIA AND SLOVENIA	325
37. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ ПЕЧАТНЫХ СМИ	333

38. Lah Meta – GAMES SERVING AS DIDACTIC TOOLS: ATTITUDES OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	339
39. Леонтиќ Марија – ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	349
40. Лесных Наталья – ДЕ- И РЕМИФОЛОГИЗАЦИЈА ИСТОРИИ В ПЬЕСЕ М. УГАРОВА «ГОЛУБИ».....	361
41. Ljubicic Gordana – IS GRAMMAR-TRANSLATION METHOD REALLY DEAD	371
42. Ljubotenska Dragana – SOCIAL MEDIA AND THE LATEST TENDENCIES IN WORD FORMATION AMONG TEENAGERS	379
43. Маролова Даринка – ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПРЕВОДНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ МЕЃУ СПЕЦИФИЧНИТЕ ГРАМАТИЧКИ ФЕНОМЕНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	385
44. Магдинчева-Шопова Марија, Бошков Тајјана, Јошески Душко – ФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАБОТЕЊЕ	395
45. Мартиновска Виолета – ПРИДОНЕСОТ НА АКАДЕМИК ВЛАДИМИР МОШИЊ ЗА СЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ ВО МАКЕДОНИЈА	405
46. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: НОВИ ИСТРАЖУВАЊА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА ПРАКТИКА	411
47. Митковска Лилјана – ИЗРАЗУВАЊЕ НАДВОРЕШНА ПРИСВОЈНОСТ: МАКЕДОНСКИОТ НАСПРЕМА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	419
48. Младеноски Ранко – ПОЕЗИЈАТА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	429
49. Morris Kevin – CHINESE CUBANS. TRANSNATIONAL ORIGINS AND REVOLUTIONARY INTEGRATION	439
50. Нагина Ксения – ДИАЛОГ М. КУНДЕРЫ И Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО: К ВОПРОСУ О ПРЕСТУПЛЕНИИ И ЕГО МОТИВАХ	451
51. Николенко Делфина Јованова – КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ	461
52. Николовска Виолета – СЕМАНТИЧКО-СИНТАКСИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ НА ГЛАГОЛОТ ЧУВСТВУВА	469
53. Обухова Елена – ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ С РУССКОГО ЯЗЫКА НА МАКЕДОНСКИЙ ЯЗЫК НА ПРИМЕРЕ РОМАНА Д.ДАНИЛОВА «ОПИСАНИЕ ГОРОДА»	477
54. Овсянникова Ксения – РЕДАКТОРСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.	485
55. Павлова Ирена, Ивановска Билјана – ЗБОРООБРАЗУВАЧКИ ПРОЦЕСИ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ИЗВЕДЕНИ ОД СОПСТВЕНИ ИМИЊА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	491
56. Panajotović Artea – YIN-YANG DUALISM IN GETHENIAN BIOLOGY AND POLITICS IN URSULA K. LE GUIN’S THE LEFT HAND OF DARKNESS	499

57. Петреска Весна – ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	507
58. Петровска-Кузманова Катерина – НАРОДНА ДРАМА, МАКЕДОНСКО-РУСКИ ПАРАЛЕЛИ	515
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste – LADY CAROLINE LAMB AND LORD BYRON: GLENARVON - A VAMPIRE OR A WANDERING JEW.....	523
60. Продановска-Попоска Весна – ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ГЛАСОВЕН СИСТЕМ: ВЛИЈАНИЕТО НА МАЈЧНИОТ ЈАЗИК ВО СОВЛАДУВАЊЕТО НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	529
61. Ристова-Михајловска Милена – ЖАНРОТ ПОЛЕМИКА ВО ДОМАШНАТА И СВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА.....	541
62. Рыбачева Лариса – ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	549
63. Сахарова Дарња – МЕСТО НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ: ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕДАКТОРСКИЙ АСПЕКТ	555
64. Сидорова Елена, Швецова Ольга – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ И ВУЗЕ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.	563
65. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ПРОБЛЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО СИНТЕЗА В РУССКОЙ ФИЛОСОФИИ XX ВЕКА	571
66. Симоска Силвана – „СВЕТОТ КАКО ПОЛЕ ЗА КУЛТУРЕН НАТПРЕВАР МЕЃУ НАРОДИТЕ“ – ТЕОРИСКИТЕ ПРЕМИСИ ЗА КУЛТУРАТА НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	581
67. Станојоски Игор – КОНКЛУЗИВОТ ВО БУГАРСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ	591
68. Stojanovska-Ilievskа Natasha - THE MACEDONIAN COMPONENT OF THE 1. INTERNATIONAL CORPUS OF LEARNER ENGLISH	597
69. Сулејмани Умит - ПРЕЧКИ ВО КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ ОД АСПЕКТ НА НАСТАВНИЦИТЕ	603
70. Тантуровска Лидија – „ВАСИЛИА ПРЕКРАСНА“	613
71. Тасевска Марица, Миленкоска Милкица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	635
72. Тернова Татјана – ПРОБЛЕМА НОВИЗНЫ В ЛИТЕРАТУРА АВАНГАРДА: РУССКИЙ ИМАЖИНИЗМ	643
73. Тихонова Ольга – ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЖАНРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И ТЕЛЕВИЗИОННОМ КИНО	651
74. Тодорова Марија, Коцева Весна – УСВОЈУВАЊЕ НА ТРЕТ ЈАЗИК (J3)	659
75. Trajchev Stefan, Trajchovska Marina – THE PLURILINGUALISM CONCEPT IN THE LEARNING OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE	665
76. Тренчовска Софија – КАРНЕВАЛИСТИЧКОТО НАСПРОТИ ХУМАНИСТИЧКОТО ДОЖИВУВАЊЕ НА СВЕТОТ	673

77. Тренчовски Горан – ДИОНИЗИСКОТО ВО ДРАМАТА „СЛОВЕНСКИ ОРФЕЈ“	681
78. Ulanska Tatjana – TEACHING CULTURE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM IN ALL LEVELS OF EDUCATION IN MACEDONIA	691
79. Урумова-Марковска Славица - ЃАВОЛОТ И САМОВИЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР И НИВНАТА ИМАГИНАРНА ПРЕОБРАЗБА ВО РАСКАЗИТЕ НА МИТКО МАЏУНКОВ	701
80. Фьон Фам Май – УСТАРЕВИШИЕ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ 1. В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И.А. БУНИНА	709
81. Hadzi-Nikolova Adrijana, Tasevska Marica – EDUCATIONAL TECHNOLOGY, THREAT OR BENEFIT TO TEACHERS	715
82. Чарыкова Ольга – ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНИЦИИ	727
83. Чурсина Дарья – НАИМЕНОВАНИЯ ЖИЛИЩА В ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРАХ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	735
84. Шеху Флорина, Котева Мојсовска Татјана – ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ	741
85. Шутаров Васко – ПРОЕКЦИИ ЗА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, СПОРЕД „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КУЛТУРАТА ВО Р. МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2018-2022 ГОДИНА“	751
86. Wanke Michal – MOVING LAB BEYOND THE BORDERS. RESEARCH NOTES A PROPOS THE FREEDOMBUS INTERDISCIPLINARY PROJECT	759

УДК: 811.163.3'366.584:811.512.161'366.584

811.512.161'366.584:811.163.3'366.584

ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Марија Леонтиќ

Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia

marija.leontik@ugd.edu.mk

Апстракт: За изразување идно време (*gelecek zaman*) во турскиот јазик се употребува наставката „-AcAk“. Турските глаголи во идно време содржат глаголски корен, суфикс за идно време „-AcAk“ и суфикс за лице: *ben çalışacağım; sen çalışacaksın; o çalışacak; biz çalışacağız; siz çalışacaksınız; onlar çalışacaklar*. Идното време во македонскиот јазик се образува со партикулата *ќе* и формата на глаголот во сегашно време: *јас ќе работам; ти ќе работиш; тој, таа, тоа ќе работи; ние ќе работиме; вие ќе работите; тие ќе работат*. Овој труд ќе ги анализира морфолошките и семантичките карактеристики на идното време во турскиот и во македонскиот јазик и ќе ги утврди нивните сличности и разлики.

Клучни зборови: *турски јазик, македонски јазик, идно време.*

Future Tense in Turkish Language and Future Tense in Macedonian Language

Abstract: Turkish future tense uses the suffix “-AcAk”. The future tense verb containing the verb root, future tense suffix “-AcAk” and personal suffix: *ben çalışacağım; sen çalışacaksın; o çalışacak; biz çalışacağız; siz çalışacaksınız; onlar çalışacaklar*. The future tense in Macedonian language is formed with the particle *ќе* preceding the present tense forms of the given verb: *јас ќе работам; ти ќе работиш; тој, таа, тоа ќе работи; ние ќе работиме; вие ќе работите; тие ќе работат*. This paper shall discuss the morphological and the semantic properties of these future tenses and will offer an account of their similarities and differences.

Key words: *Turkish language, Macedonian language, future tense.*

1. Вовед

Турскиот јазик (Türk dili), според генеалошката класификација спаѓа во урало-алтајското јазично семејство, а по структурата е аглутинативен јазик. Македонскиот јазик според генеалошката класификација спаѓа во индоевропското јазично семејство, а според структурата е флективен јазик. Во последно време посебно се разви контрастивната граматика со која се разгледуваат специфичностите, допирните точки и врски, но и разликите меѓу два или повеќе јазика.

Во овој труд идното време се истражува како лингвистички поим и при ова се зема предвид граматичкиот опис на турската и на македонската граматика кои иако имаат различни традиции во новите истражувања покажуваат слични тенденции бидејќи во слично време почнаа да ги применуваат најновите светски лингвистички достигнувања.

Идното време во турскиот јазик Мухарем Ергин (1998: 302) го опишува на следниот начин: „Идното време изразено со вистинските наставки за идно време (-асак, -есек) е одредено идно време со намера и желба. Во ова вистинско идно време има категоричност, а не можност. Изразува дека дејството ќе се реализира, а не дека може да се реализира.“ Според Зејнеп Коркмаз (2017: 558-559): „Идното време со наставката -АсАк (-асак, -есек) изразува сè уште нереализирано дејство на глаголот кое задолжително ќе се реализира во временски период што се наоѓа во иднината. Идното време образувано со оваа наставка и да изразува дејството кое ќе се реализира во вид на намера бидејќи има задолжителност се карактеризира со категоричност.“

Идното време во македонскиот јазик Блаже Конески (1987: 488) го дефинира на следниот начин: „Со идно време се соопштува дејство што треба да настапи по даден момент.“ Според Живко Цветковски (2008: 203): „Со идното време се означува дејство кое треба се врши или да се изврши во иднина. Поимот иднина може да се однесува не само на периодот по сегашноста, туку и на периодот по некој момент во минатото.“

Целта на овој труд е преку споредување на идното време да се согледаат и сфатат основните разлики и сличности меѓу турскиот и македонскиот јазик, да се запознаат еквивалентите и да се откријат различни начини на предавање на значењето на идното време од турски на македонски јазик. При разгледување на идното време, појавите што се присутни и во турскиот и во македонскиот јазик прикажани се со заеднички примери, а тие што се својствени само за турскиот или за македонскиот јазик дадени се низ превод.

2. Морфолошката структура на глаголите во идно време

во турскиот и во македонскиот јазик

Во турскиот јазик идното време спаѓа во простите глаголски форми, а во македонскиот јазик во сложените глаголски форми.

Идно време (gelecek zaman) во турскиот јазик изразува дека дејството ќе се реализира во иднина. Наставка за идно време во турскиот јазик е /-(y)AcAk/ (-acak, -ecek) и подлежи на законот за вокална хармонија. Пр. kat-acak/ ќе додава, ќе додаде; at-acak/ ќе фрла, ќе фрли; gir-ecek/ ќе влегува, ќе влезе; geri ver-ecek/ ќе враќа, ќе врати и др. Доколку глаголскиот корен или основа завршува на вокал, пред наставката за идно време -AcAk се додава помошниот консонант y /-(y)AcAk/ бидејќи во турскиот јазик два вокала не можат да стојат еден до друг. Пр. karşıla-(y)acak/ ќе дочекува, ќе дочека.

Личните наставки за идно време во турскиот јазик за еднина се: 1л. -Im (-im, -im, -um, -üm), 2л. -sIn (-sin, -sin, -sun, -sün), 3л. Ø, а за множина: 1л. -Iz (-iz, -iz, -uz, -üz), 2л. -sInIz (-sınız, -sınız, -sunuz, -sünüz), 3л. -IAr (-lar, -ler). Пр. iç-eceğ-im/ ќе пијам, ќе испијам; iç-ecek-sin/ ќе пиеш, ќе испиеш; iç-ecek-Ø/ ќе пие, ќе испие; iç-eceğ-iz/ ќе пиеме, ќе испиеме; iç-ecek-siniz/ ќе пиете, ќе испиете; iç-ecek-ler/ ќе пијат, ќе испијат.

Во наставката за идно време -AcAk, консонантот /k/ кога ќе ги добие личните наставки за прво лице еднина и множина се забележува гласовната појава омекнување (yumuşama), при што /k/ преминува во /ğ/ (меко г). Пр. gönder-ecek-im > göndereceğ-im/ ќе праќам, ќе испраќам; ısıt-acak-ız > ısıt-acağ-ız/ ќе топлиме, ќе стоплиме и др.

Одречната форма за идно време се образува со наставката **-mA (-ma/-me)** што подлежи на законот за вокална хармонија. Пр. gelmeyeceğim, gelmeyeceksin, gelmeyecek, gelmeyeceğiz, gelmeyeceksiniz, gelmeyecekler/ не ќе дојдам, не ќе дојдеш, не ќе дојде, не ќе дојдеме, не ќе дојдете, не ќе дојдат; okumayacağım, okumayacaksın, okumayacak, okumayacağız, okumayacaksınız, okumayacaklar/ не ќе читам, не ќе читаш, не ќе чита, не ќе читаме, не ќе читате, не ќе читаат.

Прашална форма за идно време се образува со прашалната наставка **mI (mı, mi, mu, mü)** што иако се пишува одделно подлежи на законот за вокална хармонија и следи по глаголот во идно време. Пр. taşıyacak mıyım? taşıyacak mısın? taşıyacak mı? taşıyacak mıyız? taşıyacak mısınız? taşıyacaklar mı?/ дали ќе носам/ износам? дали ќе носиш/ износиш? дали ќе носи/ износи? дали ќе носиме/ износиме? дали ќе носите/ износите? дали ќе носат/ износат?.

GELECEK ZAMAN

		Потврдна форма Olumlu Şekil	Одречна форма Olumsuz Şekil	Прашална форма Soru Şekli
		gel-/ дојде, доаѓа	gel-	gel-
Teklik				
1.kişi	/-(y)AcAk/-Im	gel-eceğ-im	gel-me-(y)eceğ-im	gel-ecek miyim?
2.kişi	/-(y)AcAk/-sIn	gel-ecek-sin	gel-me-(y)ecek-sin	gel-ecek misin?
3.kişi	/-(y)AcAk/-Ø	gel-ecek	gel-me-(y)ecek	gel-ecek mi?
Çokluk				
1.kişi	/-(y)AcAk/-Iz	gel-eceğ-iz	gel-me-(y)eceğ-iz	gel-ecek miyiz?
2.kişi	/-(y)AcAk/-sInIz	gel-ecek-siniz	gel-me-(y)ecek-siniz	gel-ecek misiniz?
3.kişi	/-(y)AcAk/-IAr	gel-ecek-ler	gel-me-(y)ecek-ler	gel-ecek-ler mi?

ИДНО ВРЕМЕ (ФУТУР)

		Потврдна форма	Одречна форма	Прашална форма
		дојде	дојде	дојде
Еднина				
1. лице	ќе + -(ам)	ќе дојдам	не ќе дојдам/ нема да дојдам	дали ќе дојдам?
2. лице	ќе + -ш	ќе дојдеш	не ќе дојдеш/ нема да дојдеш	дали ќе дојдеш?
3. лице	ќе + -Ø	ќе дојде	не ќе дојде/ нема да дојде	дали ќе дојде?
Множина				
1. лице	ќе + -ме	ќе дојдеме	не ќе дојдеме/ нема да дојдеме	дали ќе дојдеме?
2. лице	ќе + -те	ќе дојдете	не ќе дојдете/ нема да дојдете	дали ќе дојдете?
3. лице	ќе + -ат	ќе дојдат	не ќе дојдат/ нема да дојдат	дали ќе дојдат?

Идно време (футур) во македонскиот јазик се образува со честичката (партикулата) **ќе** како помошен елемент и **формите за сегашно време** на глаголот што се менува. Тоа значи дека партикулата *ќе* и наставките за сегашно време (за еднина: 1л. -м, 2л. -ш, 3л. Ø; за множина: 1л. -ме, 2л. -те, 3л. -ат) се додаваат на глаголи од несвршен вид (јас ќе трчам, ти ќе трчаш, тој ќе трча, ние ќе трчаме, вие ќе трчате, тие ќе трчаат/ *ben koşacağım, sen koşacaksın, o koşacak, biz koşacağız, siz koşacaksınız, onlar koşacaklar*) и на глаголи од свршен вид (јас ќе истрчам, ти ќе истрчаш, тој ќе истрча, ние ќе истрчаме, вие ќе истрчате, тие ќе истрчаат/ *ben sona kadar koşacağım, sen sona kadar koşacaksın, o sona kadar koşacak, biz sona kadar koşacağız, siz sona kadar koşacaksınız, onlar sona kadar koşacaklar*).

Идно време се образува од глаголи од а-група, и-група и е-група:

	а-група		и-група		е-група	
	несвршен	свршен	несвршен	свршен	несвршен	свршен
	трча/koş-	истрча/koş-	брои/say-	изброи/say-	пее/şarkı söyle-	испее/şarkı söyle-
јас	ќе трча-м	ќе истрча-м	ќе броја-м	ќе изброја-м	ќе пеа-м	ќе испеа-м
ти	ќе трча-ш	ќе истрча-ш	ќе брои-ш	ќе изброи-ш	ќе пее-ш	ќе испее-ш
тој, таа, тоа	ќе трча-ø	ќе истрча-ø	ќе брои-ø	ќе изброи-ø	ќе пее-ø	ќе испее-ø
ние	ќе трча-ме	ќе истрча-ме	ќе брои-ме	ќе изброи-ме	ќе пее-ме	ќе испее-ме
вие	ќе трча-те	ќе истрча-те	ќе брои-те	ќе изброи-те	ќе пее-те	ќе испее-те
тие	ќе трча-ат	ќе истрча-ат	ќе број-ат	ќе изброј-ат	ќе пе-ат	ќе испе-ат

Несвршените и свршените глаголи во идно време од македонскиот јазик во турскиот јазик се предаваат со дополнителни зборови кои го конкретизираат значењето несвршеност или свршеност бидејќи кај турските глаголи нема ваква дистинкција ниту морфолошки показатели. Пр. ќе печеш/ *rişireceksin*, ќе испечеш/ *sona kadar rişireceksin*; ќе пее/ *şarkı söyleyecek*, ќе испее/ *bütün şarkıyı söyleyecek*; ќе пишуваме/ *yazacağız*, ќе напишеме/ *sona kadar yazacağız*; ќе плаќате/ *ödeyacaksınız*, ќе платите/ *bütün ödeyacaksınız, büsbütün ödeyacaksınız, sona kadar ödeyacaksınız*; ќе прават/ *yaracaklar*, ќе направат/ *büsbütün yaracaklar*. Иако во турските граматика глаголите не ја разликуваат граматичката категорија вид, сепак можеме да речеме дека турските глаголи се однесуваат

како двовиден, односно се истовремено од свршен и од несвршен вид и се тесно поврзани со граматичката категорија време. Во турскиот јазик граматичката категорија време и различните прилошки определби го претставуваат глаголското дејство во неговиот тек и одвивање или во неговата заокруженост и целосна опфатеност. Пр. О, bugün kitabı okuyacak. / Таа денес ќе ја чита книгата. // О, akşama kadar kitabı tamamen okuyacak./ Таа до вечер ќе ја прочита книгата.

Одречните форми на идното време се образуваат на два начина, со **честичката не** пред глаголот во идно време: не ќе зборувам, не ќе зборуваш, не ќе зборува, не ќе зборуваме, не ќе зборувате, не ќе зборуваат и со конструкцијата составена со **глаголот нема, честичката да** и глаголот во сегашно време: нема да зборувам, нема да зборуваш, нема да зборува, нема да зборуваме, нема да зборувате, нема да зборуваат/ konuşmayacağım, konuşmayacaksın, konuşmayacak, konuşmayacağız, konuşmayacaksınız, konuşmayacaklar.

Прашалните форми за идно време се образуваат на два начина, со **прашалното зборче дали** што доаѓа пред глаголот во идно време (дали ќе мијам/измијам? дали ќе миеш/ измиеш? дали ќе мије/ измије? дали ќе миеме/ измиеме? дали ќе миете/ измиете? дали ќе мијат/ измијат?// ukaayacak mıym? ukaayacak mısın? ukaayacak mı? ukaayacak mıyız? ukaayacak mısınız? ukaayacaklar mı?) и со **честичката ли** што се користи флексибилно (Ќе работам ли јас?/ Јас ли ќе работам?, Ќе работиш ли ти?/ Ти ли ќе работиш?, Ќе работи ли тој?/ Тој ли ќе работи?, Ќе работиме ли ние?/ Ние ли ќе работиме?, Ќе работите ли вие?/ Вие ли ќе работите?, Ќе работат ли тие?/ Тие ли ќе работат?// Ben çalışacak mıym?, Sen çalışacak mısın?, O çalışacak mı?, Biz çalışacak mıyız?, Siz çalışacak mısınız?, Onlar çalışacak mılar?).

3. Семантиката на идното време во турскиот и во македонскиот јазик

Во турскиот и во македонскиот јазик, идното време како лингвистички поим има основни и секундарни значења.

3.1. Основното значење на идното време во турскиот јазик е да изразува:

а) дејства што ќе се реализираат во иднина (наставката за идно време -AcAk доколку во трето лице еднина се прошири со наставката -Dir и нејзините варијанти -dir, -dir, -dur, -dür, -tir, -tir, -tur, -tür се добива значење на категорично реализирање на дејството)

тур. Ben bu kitabı bir ay içinde okuyacağım.

мак. Јас оваа книга ќе ја прочитам за еден месец.

тур. O, yarın fakülteye *gidecektir*.

мак. Тој утре *ќе оди* на факултет.

б) предвидени или испланирани настани

тур. Bir hafta sonra öğrenciler ikinci ara sınavı *tamamlayacaklar*.

мак. По една седмица студентите *ќе го завршат* вториот колоквиум.

тур. Bu projeyle öğretmenleri *destekleyecek*.

мак. Со овој проект *ќе ги поддржи* наставниците

3.2. Секундарно значење на идното време во турскиот јазик е да означува:

а) моралност, задолжителност на реализирање на дејството (кога се употребува во второ лице еднина или множина)

тур. Burs almak için bir dilekçe *yazacaksın*.

мак. За да добиеш стипендија *ќе напишеш* молба.

тур. Cuma günü buraya *geleceksiniz* ve yeni pasaportunuzu *alacaksınız*.

мак. Во петок *ќе дојдете* тука и *ќе го земете* новиот пасош.

б) заповед (кога се употребува во второ лице еднина или множина)

тур. Lusi'yi *bulacaksın*. Mektubu ona *vereceksin*. Bunu kimseye *söylemeyeceksin*.

мак. *Ќе ја пронајдеш* Луси. Писмото *ќе ѝ го дадеш*. За ова никому *не ќе кажеш*.

в) претпоставка и можност (кога наставката за идно време -AcAk се употребува со наставката -DIr)

тур. Bu kadar büyük emekten sonra Ali *başaracaktır*.

мак. По волку голем труд Али *ќе усее*.

г) дејство што ќе се врши по моментот на зборување во однос на моментот на зборување (поимот иднина тука се однесува на периодот по некој момент во минатото, глаголот *evlenecek/ ќе се мажи* означува идност во однос

на глаголот *duydum/ слушнав* во минато време, а не во однос на времето на говорење во сегашноста)

тур. Dün duydum ki Kamelya gelecek ay evlenecek.

мак. Вчера слушнав дека Камелија следниот месец ќе се мажи.

3.3. Основното значење на идното време во македонскиот јазик е да изразува:

а) дејства што треба да се вршат или извршат во иднина

мак. Ние следната година *ќе студираме* на универзитет.

тур. Biz gelecek yıl üniversitede *okuyacağız*.

б) предвидени или испланирани настани

мак. По четири години студентите *ќе дипломираат*.

тур. Dört yıl sonra öğrenciler *mezun olacaklar*.

в) дејство што ќе се врши по моментот на зборување во однос на моментот на зборување (поимот иднина тука се однесува на периодот по некој момент во минатото, глаголот *ќе студира* означува идност во однос на глаголот *слушнав* во минато време, а не во однос на времето на говорење во сегашноста)

мак. Минатиот месец слушнав дека Мелиса *ќе студира* во Турција.

тур. Geçen ay duydum ki Melis Türkiye’de *okuyacak*.

3.4. Секундарните значења на идното време во македонскиот јазик се следниве:

а) заповед

мак. *Ќе одиш* на пазар и *ќе купиш* зеленчук.

тур. Pazara *gideceksin* ve sebze *alacaksın*.

б) можност

мак. *Ќе направам* нешто со што вие *ќе се гордеете*.

тур. Benimle gururlanacağınız bir şey *yarasağım*.

в) претпоставка (во овој случај во составот може да се употреби и сврзникот *да*)

мак. Колку години има Мине? Не знам, *не ќе има* повеќе од 30, *ќе да има* 25 години.

тур. Mine kaç yaşında? Bilmiyorum, 30 yaşından fazla *olmayacaktır*, 25 yaşında *olacaktır*.

мак. Станот *ќе има* околу 100 квадрати.

тур. Dairenin büyüklüğü 100 metre kare civarında *olacaktır*.

г) повторливост

мак. Во октомври *ќе започне* новата учебна година година, студентите *ќе одам* на предавања, *ќе имаат* колоквиуми и *ќе полагаат* завршен испит.

тур. Ekimde yeni eğitim yılı *başlayacak*, öğrenciler derse *gidecekler*, ara sınavları *olacak* ve finale *girecekler*.

д) севременост

мак. Што *ќе посееш*, тоа *ќе ожнееш*.

тур. Neyi *ekeceksen*, onu *biçeceksin*.

ѓ) минатост (за посликовито раскажување)

мак. Влегов во предавалната да предавам и, што *ќе видам*: студентите избегале!

тур прев. Dershaneye girdim ve neyi görecektime: öğrenciler kaçmışlar!

Значењето идност во македонскиот јазик се искажува и со конструкцијата составена од **има/нема, честичка да и глагол во сегашно време** (за потврдна форма: има+да+сегашно време; за одречна форма: нема+да+сегашно време) што во турскиот јазик се предава со идно време: има да сликам/ resim çizeceğim, има да сликаш/ resim çizeceksin, има да слика/ resim çizecek, има да сликаме/ resim çizeceğiz, има да сликате/ resim çizeceksiniz, има да сликаат/ resim çizecekler; нема да сликам/ resim çizmeyeceğim, нема да сликаш/ resim çizmeyeceksin, нема да слика/ resim çizmeyecek, нема да сликаме/ resim çizmeyeceğiz, нема да сликате/ resim çizmeyeceksiniz, нема да сликаат/ resim çizmeyecekler. Со оваа конструкција се изразува поголема сигурност во реализирањето или нереализирањето на идното дејство:

мак. Догодина *има да студирам* на Филолошкиот факултет.

тур. Gelecek yıl Filoloji fakültesinde *okuyacağım*

мак. Догодина *нема да студирам* на Филолошкиот факултет.

тур. Gelecek yıl Filoloji fakültesinde okumayacağım.

4. Заклучок

Глаголите во идно време во турскиот и во македонскиот јазик покажуваат сличности и разлики и од морфолошки и од семантички аспект.

Од морфолошката промена и од семантиката на глаголите во идно време во турскиот јазик се согледува дека:

-во турскиот јазик идното време е проста глаголска форма;

-формите на глаголите имаат глаголски корен, наставка за идно време и наставка за лице (*bak-acak-sın/* ќе гледаш);

-кога глаголскиот корен или основа завршува на вокал, пред наставката за идно време *-AcAk* (*-acak, -ecek*) се додава помошниот консонант /y/ (*süsle-y-ecek/* ќе краси, ќе украси);

-личните наставки за идно време се исти како личните наставки кај сегашно време (*şimdiki zaman*), сегашно-идно време (*geniş zaman*), минато неопределено време (*belirsiz geçmiş zaman*) и наложителен начин (*gereklilik kipi*);

-формите за трето лице еднина немаат наставка за лице, а самото отсуство на личната наставка означува трето лице еднина (*yolla-y-acak-ø/* ќе испрати);

-има промена на завршниот консонант од наставката за идно време *-AcAk* пред личната наставка за прво лице еднина и множина (консонантот /k/ од наставката за идно време преминува во /ğ/; *yönet-ecek-im > yöneteceğim/* ќе управувам, *yönet-ecek-iz > yöneteceğiz/* ќе управуваме);

-одречната форма за идно време се образува со наставката *-mA* (*-ma/ -me*) што подлежи на законот за вокална хармонија (*gitmeyecek/* не ќе оди, не ќе отиде; *virma-yacak/* не ќе тропа, не ќе тропне);

-прашална форма за идно време се образува со прашалната наставка *mI* (*mi, mi, mi, mi*) што иако се пишува одделно подлежи на законот за вокална хармонија и следи по глаголот во идно време (*çıkacak mı?/* Дали ќе излегува? Дали ќе излезе?);

-основни значења на глаголите во идно време се: дејства што ќе се реализираат во иднина и предвидени или испланирани настани;

-секундарни значења на глаголите во идно време се: моралност, задолжителност на реализирање на дејството, заповед, претпоставка и можност,

дејство што ќе се врши по моментот на зборување во однос на моментот на зборување.

Од морфолошката промена и од семантиката на глаголите во идно време во македонскиот јазик се забележува дека:

-во македонскиот јазик идното време е сложена глаголска форма;

-формите за трето лице еднина немаат наставка за лице, а самото отсуство на личната наставка означува трето лице еднина (ќе испрати/ yollayacak);

-има промена на основниот вокал во прво лице еднина кај глаголите од и-група и е-група (/и/ и /е/ преминуваат во /а/; седи – ќе седам/ oturacađım; најде – ќе најдам/ bulacađım);

-кај некои глаголи во прво лице еднина и во трето лице множина се јавува консонантот /j/ (стои – ќе сто-**j**-ам, ќе сто-**j**-ат/ duracađım, duracaklar; мие – ќе ми-**j**-ам, ќе ми-**j**-ат/ yıkaıacađım, yıkaıacaklar);

-личната наставка за трето лице множина (-ат) кај глаголите од и-група и е-група се додава на општиот дел на глаголот, а не на основниот вокал (чисти – ќе чистат/ temizleyecekler, најде – ќе најдат/ bulacaklar);

-одречните форми на идното време се образуваат на два начина, со честичката *не* пред глаголот во идно време (не ќе мисли, не ќе замисли/ düşünmeyecek) и со конструкцијата составена од глаголот *нема*, честичката *да* и глаголот во сегашно време (нема да мисли, нема да замисли/ düşünmeyecek);

-прашалните форми за идно време се образуваат на два начина, со прашалното зборче *дали* што доаѓа пред глаголот во идно време (Дали ќе мие? Дали ќе измие?/ Yıkaıacak mı?) и со честичката *ли* што се користи флексибилно (Ќе излегува ли тој? Ќе излезе ли тој?, Тој ли ќе излегува?, Тој ли ќе излезе?/ O çıkacak mı?);

-основни значења на глаголите во идно време се: дејства што треба да се вршат или извршат во иднина, предвидени или испланирани настани и дејство што ќе се врши по моментот на зборување во однос на моментот на зборување;

-секундарни значења на глаголите во идно време се: заповед, можност, претпоставка, повторливост, современост и минатост.

Од гореизложеното може да се заклучи дека идното време во турскиот и во македонскиот јазик имаат повеќе сличности на семантички план. Идното време во турскиот јазик не го содржи значењето повторливост, современост и минатост (за посликовито раскажување). Повторливоста и современоста како

во гореизложените примери се предаваат обично со идно време или со сегашно-идно време (*geniş zaman*), а минатоста (за посликовито раскажување) со раскажано идно време (*gelecek zamanın hikayesi*). Сличностите и разликите на значењето на идното време во турскиот и во македонскиот јазик и нивната еквиваленција или предавање во јазикот цел можат да им бидат корисни и на преведувачите при нивната преведувачка активност.

Библиографија

1. Banguoğlu, Tahsin. 1990. *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
2. Eker, Süer. 2010. *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
3. Ergin, Muharrem. 1998. *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
4. Gencan, Nejat Tahir. 1992. *Dilbilgisi*. İstanbul: Kanaat Yayınları.
5. Korkmaz, Zeynep. 2017. *Türkiye Türkçesi Grameri - Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
6. Leontik, Mariya. 2014. *Temel Türkçe Dil Bilgisi*. Скопје.
7. Ахмед, Октај. 2008. *Вовед во морфологија на турскиот јазик*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
8. Бојковска, Стојка. Ѓуркова, Минова Лилјана. Пандев, Димитар. Цветковски Живко. 2008. *Општа граматика на македонскиот јазик*. Скопје: Просветно дело.
9. Јанушева, Виолета. 2017. *Стандарден македонски јазик*. Битола: Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола.
10. Кепески, Круме. 1985. *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Просветно дело.
11. Конески, Блаже. 1987. *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Култура.
12. Николовска, Виолета. 2012. *Македонски јазик со култура на изразувањето*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“
13. Панзова, Виолета. 1996. *Универзалната граматика и македонскиот јазик*. Скопје: Епоха.
14. Саздов, Симон. 2007. *Современ македонски јазик 1, 2, 3, 4*. Скопје: Табернакул.